

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МЕДИЦИНА» ДО НАВЧАННЯ

А.О. Міхеєв, В.Б. Попович, В.С. Джуряк

Вищий державний навчальний заклад України «Буковинський державний медичний університет», м. Чернівці, Україна

Ключові слова:

адаптація, комунікативність, адаптаційний потенціал, нервово-психічна стійкість, соціалізація, іноземні студенти, навчання.

Буковинський медичний вісник. Т.24, № 2 (94). С. 167-172.

DOI:

10.24061/2413-0737.XXIV.2.94.2020.59

E-mail:

maos@bsmu.edu.ua

Актуальність. *Розвиток вищої медичної освіти в сучасних умовах супроводжується збільшенням інформаційного навантаження на студентів, що спричиняє певні труднощі адаптації у студентів перших років навчання, особливо серед іноземних громадян.*

Мета роботи – *вивчити особливості окремих показників адаптації іноземних студентів 2-го курсу медичного факультету №3 ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет» до навчання.*

Матеріал і методи. *У ході дослідження проведено опитування 75 іноземних студентів віком ($19,25 \pm 0,183$) років, серед яких 30 юнаків та 45 дівчат. Опитування проводилося шляхом анкетування англійською мовою із визначенням таких показників соціально-психологічної адаптації, як нервово-психічна стійкість, комунікативний потенціал, рівень соціалізації, девіантна поведінка та особистісний адаптивний потенціал.*

Результати. *Проведене дослідження рівня адаптації іноземних студентів 2-го курсу показало, що для більшості опитаних притаманний досить низький або недостатній рівень опірності до психічних і фізичних навантажень, відносно низький рівень комунікативності та соціалізації, але не притаманна схильність до відхильної поведінки. У цілому рівень соціально-психологічної адаптації іноземних студентів 2-го курсу досить низький, що потребує корекції та більшої уваги з боку викладачів і наставників.*

Висновок. *У закладах вищої медичної освіти слід враховувати особливості адаптації іноземних студентів до нових умов існування і навчання.*

Ключевые слова:

адаптация, коммуникабельность, адаптационный потенциал, нервно-психическая устойчивость, социализация, иностранные студенты, обучение.

Буковинский медицинский вестник. Т.24, № 2 (93). С. 167-172

ОСОБЕННОСТИ АДАПТАЦИИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ СПЕЦИАЛЬНОСТИ «МЕДИЦИНА» К ОБУЧЕНИЮ

А.А. Михеев, В. Б. Попович, В. С. Джуряк

Актуальность. *Развитие высшего медицинского образования в современных условиях сопровождается увеличением информационной нагрузки на студентов, что вызывает определенные трудности адаптации у студентов первых лет обучения, особенно среди иностранных граждан.*

Цель работы – *изучить особенности отдельных показателей адаптации иностранных студентов 2-го курса медицинского факультета №3 ВГУЗ Украины «Буковинский государственный медицинский университет» к обучению.*

Материал и методы. *В ходе исследования был проведен опрос 75 иностранных студентов в возрасте ($19,25 \pm 0,183$) лет, среди которых 30 юношей и 45 девушек. Опрос проводился путем анкетирования на английском языке с последующим определением таких показателей социально-психологической адаптации, как нервно-психическая устойчивость, коммуникабельный потенциал, уровень социализации, девіантное поведение и личностный адаптивный потенциал.*

Результаты. *Проведенное исследование уровня адаптации иностранных*

Проблеми вищої медичної освіти

студентов 2-го курса показало, что для большинства опрошенных присутствующий довольно низкий или недостаточный уровень сопротивляемости к психическим и физическим нагрузкам, относительно низкий уровень коммуникативности и социализации, но отсутствует склонность к девиантному поведению. В целом уровень социально-психологической адаптации иностранных студентов 2-го курса достаточно низкий, что требует коррекции и большего внимания со стороны преподавателей и наставников.

Вывод. В учреждениях высшего медицинского образования следует учитывать особенности адаптации иностранных студентов к новым условиям существования и обучения.

Key words: adaptation, communicativeness, adaptive potential, neuro-psyche stability, socialization, foreign students, training.

Bukovinian Medical Herald. V.24, № 2 (94). P. 167-172.

FEATURES OF ADAPTATION OF FOREIGN STUDENTS TO STUDYING AT UNIVERSITY ON SPECIALITY "MEDICINE"

A.O. Mikheyev, V.B. Popovych, V.S. Dzhuryak

Actuality. The development of higher medical education in modern conditions is accompanied by an increase in information load on students, which causes some difficulties for students to adapt in the first years of study, in particular among foreign citizens.

Aim of work – to study the features of individual indicators of adaptation of foreign second-year students of medical faculty №3 to studying at the HSEE of Ukraine "Bukovinian State Medical University".

Material and methods. During the research, 75 foreign students (30 boys and 45 girls) aged 19.25 ± 0.183 were interviewed. The interrogation was conducted by means of a questionnaire in English, with the definition of such indicators of social and psychological adaptation as neuro-psyche speed, communicative potential, level of social development, deviant behavior and personal adaptive potential.

Results. The study of the adaptations level of foreign students of the 2 year of study showed that most respondents have a relatively low or insufficient level of resistance to mental and physical stress, a relatively low level of communication and socialization, but not prone to the deviant behavior. In general, the level of socio-psychological adaptation of foreign second-year students is quite low, which requires correction and more attention from teachers and mentors.

Conclusion. In the higher medical institutions should be taken into account the peculiarities of adaptation of foreign students to the new living conditions of existence and study.

Вступ. Головним завданням сучасних закладів вищої медичної освіти при підготовці висококваліфікованих фахівців є забезпечення якісної, практично-орієнтованої освіти, що притаманно не лише Україні, але усім розвинутих країнам [1]. Адже підготовка лікарів різноманітних профілів є високоспецифічним процесом і має за мету одержання повноцінних знань, які забезпечуватимуть первинну та спеціалізовану допомогу пацієнтам.

Окрім того, сучасна вища медична освіта є інтернаціональною, що робить актуальним особливості пристосування іноземних громадян до особливостей навчання у вищій школі нової для них країни [2, 3]. Приблизно два відсотки студентів, що навчаються у закладах вищої освіти світу, на сьогодні є іноземцями, а серед них кількісно переважають громадяни країн, що інтенсивно розвиваються (Єгипет, Індія, Сомалі тощо) [4]. Зазвичай найбільше іноземних студентів навчається у вищих високорозвинених країн – США, Німеччина,

Великобританія, Канада, Японія або країни Прибалтики. Але останніми роками й Україна активно увійшла в міжнародний освітній простір і освітні послуги, у т.ч. і в галузі медицини стали вимагати особливих умов для організації навчального процесу іноземних громадян із врахуванням особливостей конкретного закладу вищої освіти [5]. Адже іноземні студенти, які навчаються в Україні, становлять особливу категорію, що пов'язано з етнічними, расовими чи мовними факторами.

Збільшення інформаційного навантаження на студентів у сучасних закладах вищої освіти зумовлене інтенсифікацією обсягів необхідної інформації, впровадженням різноманітних технічних засобів і комп'ютерних технологій у навчання. В особливо складному становищі виявляються студенти перших років навчання, які потрапляють у нові специфічні умови діяльності. А численні соціологічні дослідження виявили погіршення стану здоров'я студентів як фізичного, так і психічного,

Problems of higher medical education

не лише на перших курсах, а й за увесь період навчання у виші [6].

Адаптаційні можливості людського організму є предметом вивчення цілої низки наук, включаючи й медико-біологічні. Сам термін «адаптація» використовується в біології для позначення процесу пристосування організму до змін умов навколишнього середовища як на фізичному, так і психологічному рівнях. Особливо це актуально для людей, які кардинально змінюють своє середовище життєдіяльності, зокрема, іноземні студенти в Україні [7, 8]. Адже іноземним студентам необхідно звикнути не лише до нових кліматичних та побутових умов, а й до «нової» освітньої системи, до мови спілкування, до багатонаціональних навчальних груп, лекційних потоків та інше [9]. Часто основною проблемою успішного «входження» іноземних студентів у навчальний процес є протиріччя між рівнем їх готовності (комунікативності) до сприйняття навчальної інформації й вимогами вищої школи іншої держави [10].

Мета дослідження. Вивчення особливостей соціально-психологічної адаптації іноземних студентів, які навчаються на 2-му курсі медичного факультету №3 ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет».

Матеріал і методи. У ході дослідження проведено опитування 75 іноземних студентів віком ($19,25 \pm 0,183$) років, серед яких 30 юнаків та 45 дівчат. Опитування проводили з використанням анкетування англійською мовою та визначенням основних показників соціально-психологічної адаптації: нервово-психічна стійкість, комунікативний потенціал, рівень соціалізації, девіантна поведінка та особистісний адаптивний потенціал. Опитувані студенти знаходилися за однакових умов навчання, без попередньої підготовки до опитування, посеред навчального семестру та показали високий рівень достовірності відповідей. Відповідно, отримані нами результати цілком відповідають статистично вірогідним даним і можуть бути адекватно оцінені.

Результати дослідження та їх обговорення. Оцінювання рівня нервово-психічної стійкості з використанням багаторівневого опитувальника «Адаптивність» дає змогу оцінити стійкість до психічних та фізичних навантажень, а також оцінити рівень працездатності опитуваних. Як показали отримані нами дані, в іноземних студентів, що навчаються на 2-му курсі, спостерігається досить низький рівень нервово-психічної стійкості (рис. 1).

Даний розподіл студентів за рівнем нервово-психічної стійкості може свідчити про низьку толерантність до психічних та фізичних навантажень. Відповідно, адаптація в іноземних студентів 2-го курсу до нових умов життєдіяльності буде відбуватися складно, з можливим тривалим і вираженим погіршенням функціонального стану організму. Високий рівень навантаження у таких студентів може спричинити зрив професійної діяльності зі зниженням працездатності. За нашими підрахунками, такі явища притаманні 76,66 % опитаних нами іноземних студентів 2-го курсу навчання. На противагу їм, у

23,34 % опитаних респондентів виявляється незначне зниження стійкості до ускладнених умов життєдіяльності, т.т. навчання в іншій державі або в цілому достатній рівень нервово-психічної стійкості. Для таких студентів, як правило, притаманний стійкий рівень працездатності за звичайних умов, за дії виражених психічних навантажень можливе тимчасове погіршення якості діяльності, а адаптація до нових, часом незвичних умов дещо ускладнена.

Комунікація є невід'ємною частиною роботи медичного працівника будь-якого рівня, як його здатність спілкуватися з пацієнтами та колегами по роботі. Оцінювання нами отриманих результатів з вивчення рівня комунікативних здібностей у іноземних студентів 2-го курсу показало, що для 23,34 % респондентів притаманний низький рівень комунікативних здібностей, для 66,66 % – понижений та задовільний рівень, а в 10,0% опитаних виявляється середній та достатній рівень комунікативності (рис. 2).

Низький рівень комунікативних здібностей може свідчити про складнощі в побудові міжособистісних контактів, високий рівень конфліктності, фіксацію на особистих образах та завищеної самооцінки. Задовільний рівень комунікативних здібностей у опитаних студентів, що навчаються на 2-му курсі медичного факультету №3, може свідчити про їх здатність до колективізації, проте з невеликим труднощами і здатністю до корекції поведінки.

Частина опитаних нами іноземних студентів все ж має середній та достатній рівень комунікативності, тому їм відносно легко адаптуватися до нового колективу, хоча часом обирають не зовсім вірну стратегію цих стосунків, адекватно реагують на критику в свій бік, у т.ч. з боку викладачів, і в більшості випадків не конфліктні.

Поняття «соціалізація» включає в себе комплексний процес засвоєння певної системи знань, норм і цінностей, які дозволяють особистості бути повноправним членом суспільства і являє собою процес входження людини в суспільство, включення її в соціальні зв'язки та інтеграції з метою встановлення її соціальності. Цей процес вкрай важливий для майбутніх лікарів, особливо під час навчання в умовах іншої держави. Вивчення рівня соціалізації іноземних студентів 2-го курсу виявив, що майже у чверті опитаних (23,34 %) спостерігається низький рівень соціалізації (рис. 3)

Для осіб із низьким рівнем соціалізації може бути притаманна відсутність здатності дотримуватися загальноприйнятих норм і правил поведінки, вони переважно діють згідно з власними планами та інтересами, часто не рахуються з думкою оточуючих. У третини опитаних нами іноземних студентів 2-го курсу спостерігається недостатня соціалізація із переважанням особистісних інтересів. У 19,99 % опитаних нами студентів спостерігається задовільний рівень соціалізації, а також у кожного п'ятого студента (19,99 %) – достатній рівень. Ці студенти в цілому орієнтовані на дотримання загальноновизнаних вимог і соціально ухвалених норм поведінки, підтримують групові інтереси, легко «вли-

Проблеми вищої медичної освіти

ваються» у колектив.

Відповідність загальноприйнятим нормам поведінки індивіда або навіть групи часто може суттєво відхилятися від середньостатистичних значень або підлягати девіації. Девіантна поведінка у такому розумінні – це не- відповідність нормам, у результаті чого виникають порушення цих норм.

Вивчення нами показника девіантної поведінки в іноземних студентів 2-го курсу показало, що для 80,01 % цих студентів не притаманні ознаки відхилення поведінки, і лише в 19,99 % опитаних – виявлено в цілому виражені ознаки девіації поведінки. Відсутність схильності до девіантної поведінки, і відповідно до правопорушень, поруч із відсутністю ознак агресивної поведінки відносно оточуючих у іноземних студентів 2-го курсу може вказувати на чітку їх орієнтацію дотримання соціально ухвалених норм поведінки і раціоналізм у побудові міжперсональних стосунків за умов навчання в іншій державі. Це позитивно впливає на їх здатність до подальшої адаптації в нових умовах як навчання, так і проживання. І лише для кожного п'ятого іноземного студента 2-го курсу притаманні окремі ознаки нерациональної побудови взаємостосунків з оточуючими, незначні порушення норм та правил.

Основним, інтегративним показником рівня особистісної адаптації є особистісний потенціал соціально-психологічної адаптації. Від включає в себе вище перераховані показники та вказує на рівень адаптованості в цілому. Визначення особистісного потенціалу адаптації показало, що для більшості опитаних нами іноземних студентів 2-го курсу був притаманний низький рівень адаптації – 70 % (21 студент). У 23,33 % було виявлено задовільний рівень адаптації, і лише у 6,67% (2 студенти) – високий рівень адаптації (рис. 4).

Отримані нами результати свідчать про певні труднощі для студентів іноземців у пристосуванні до нових умов – навчання, проживання, соціальних умов тощо. Такі студенти можуть мати певні нервово-психічні зриви, часто конфліктні, і навіть можуть допускати асоціальні вчинки. Студенти з групи задовільної адаптації часто залежать від зовнішніх умов середовища – їх пристосованість залежить від емоційного, соціального, навчального оточення, часом вимагають індивідуального підходу. І лише 6,67 % опитаних нами іноземних студентів мають досить високий або нормальний рівень соціально-психологічної адаптації. Вони легко пристосовуються до нових умов діяльності, швидко входять у новий колектив, адекватно орієнтуються в нових для них ситуаціях, неконфліктні та емоційно стійкі.

Висновки

1. Переважна більшість іноземних студентів (76,66 %), які навчаються на 2-му курсі, мають низький або недостатній рівень толерантності до психічних і фізичних навантажень.

2. Для цих студентів притаманний відносно низький рівень здатності до комунікації, що може вказувати на труднощі в побудові стосунків, конфліктність та завищену самооцінку.

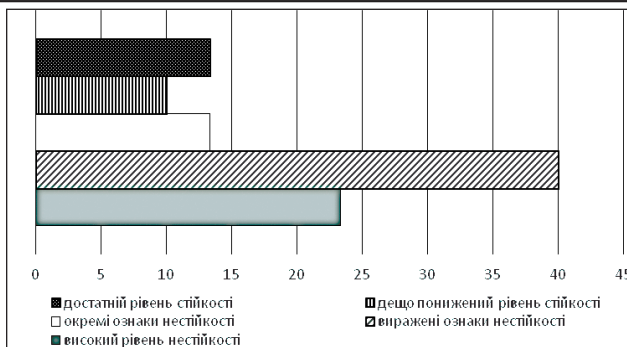

Рис. 1. Рівень нервово-психічної стійкості в іноземних студентів 2-го курсу

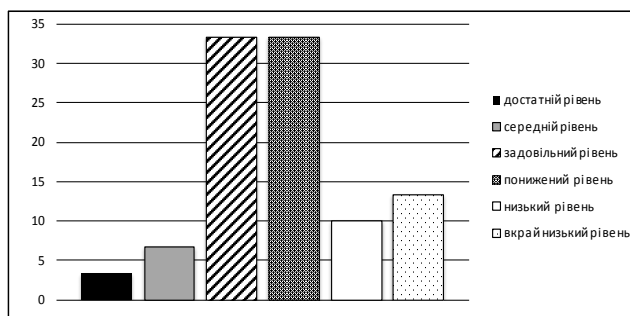

Рис. 2. Рівень комунікативних здібностей у іноземних студентів 2-го курсу, %

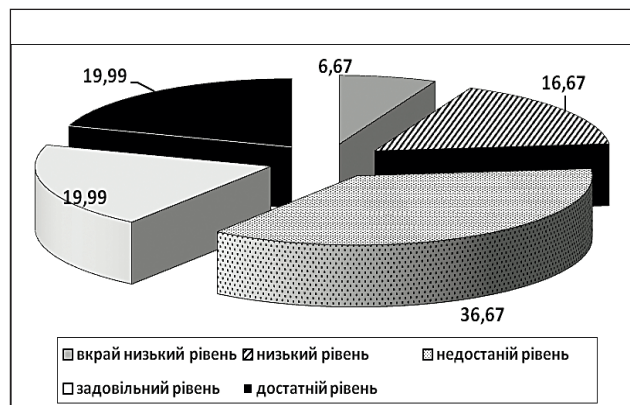

Рис. 3. Рівень соціалізації іноземних студентів 2-го курсу, %

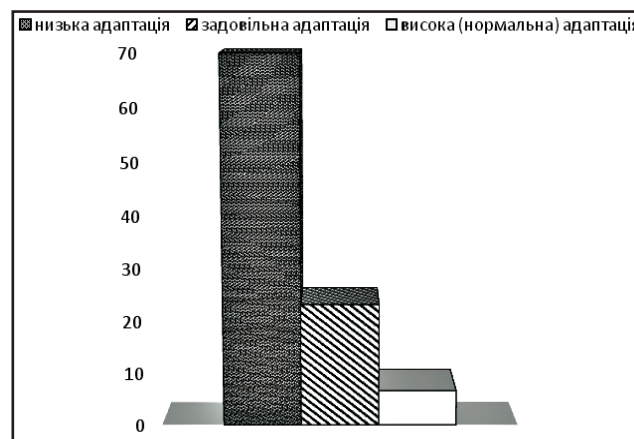

Рис. 4. Рівень особистісної адаптації в іноземних студентів 2-го курсу, %

Problems of higher medical education

3. Кожен четвертий іноземний студент другого курсу має низький рівень соціалізації і лише кожен п'ятий – достатній.

4. Переважна більшість іноземних студентів 2-го курсу, які навчаються в ВДНЗ України «БДМУ» не виявляє ознак девіантної поведінки.

5. У цілому визначення рівня соціально-психологічної адаптації іноземних студентів 2-го курсу медичного факультету, які навчаються у Буковинському державному медичному університеті, показало низький рівень їх адаптації.

Список літератури

1. Гантімурова Ні, Федчишин НО, Рудяк ЮА. Професійна підготовка студентів-іноземців у медичних університетах України. Медична освіта. 2019;4:5-9.

2. Яворський АМ. Характеристика деяких аспектів адаптації студентів-іноземців медичного університету. Прикарпатський вісник НТШ. Пульс. 2017;8:179-84.

3. Качинський О. Соціально-культурна адаптація іноземних студентів (медичних спеціальностей) у процесі дистанційного навчання як наукова проблема. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: науковий журнал. 2018;5:99-111.

4. Тихоновський ОВ. Адаптація студентів-іноземців до навчання в Україні. Медична освіта. 2015;1:117-19.

5. Katrushova L, Yalanska S, Rudenko L, Katrushov O. Peculiarities of the process of psychological adaptation of foreign students of ukrainian higher education institutions of medical profile, role of emotional intelligence in the socialization process. Wiadomości Lekarskie. 2019;72(10):1930-34. Available from: <http://dx.doi.org/10.36740/wlek201910114>.

6. Pototskaya OY, Shevchenko KM. Comparison of school training features in Ukraine, India and Israel, affecting the adaptation to the system of higher medical education in Ukraine. Morphologia. 2018;12(3):158-63. Available from: <http://dx.doi.org/10.26641/1997-9665.2018.3.158-163>.

7. Shevchenko VV. The reform of the higher education of Ukraine in the conditions of the military-political crisis. International Journal of Educational Development. 2019;65:237-53. Available from: <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijedudev.2018.08.009>.

8. Малахова СМ. Проблеми міжкультурної комунікації іноземних студентів: педагогічні аспекти. Медична освіта. 2016;1:32-4.

9. Магрімова КГ. Adaptation of the future doctors for the training in higher medical educational establishment. News of science and education. 2016;21(3):20-4. Available from: <http://repo.dma.dp.ua/id/eprint/2434>.

10. Ferencz V, Hrehová D, Seňová A. Higher education require adaptation of students study abroad programs. Klietstik T, editor. SHS Web of Conferences [Internet]. EDP Sciences. 2020;74:02003. Available from: <http://dx.doi.org/10.1051/shsconf/20207402003>.

Відомості про авторів

Міхеев Андрій Олександрович – к.б.н., доцент, доцент кафедри мікробіології та вірусології Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет», м. Чернівці, Україна.

Попович Валентина Богданівна – асистент кафедри мікробіології та вірусології Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет», м. Чернівці, Україна.

Джуряк Валентина Степанівна – асистент кафедри мікробіології та вірусології Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет», м. Чернівці, Україна.

Сведения об авторах

Михеев Андрей Александрович – к.б.н., доцент, доцент кафедры микробиологии и вирусологии Высшего государственного учебного заведения Украины «Буковинский государственный медицинский университет», г. Черновцы, Украина.

Попович Валентина Богдановна – ассистент кафедры микробиологии и вирусологии Высшего государственного учебного заведения Украины «Буковинский государственный медицинский университет», г. Черновцы, Украина.

References

1. Hantimurova NI, Fedchysyn NO, Rudiak YuA. Profesiina pidhotovka studentiv-inozemtsiv u medychnykh universytetakh Ukrainy [Professional training of foreign students in medical universities of Ukraine]. Medychna osvita. 2019;4:5-9. Available at: https://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/med_osvita/article/view/10858. (in Ukrainian).

2. Yavors'kyi AM. Kharakterystyka deiakykh aspektiv adaptatsii studentiv-inozemtsiv medychnoho universytetu [Characteristics of some aspects of adaptation of foreign medical students]. Prykarpats'kyi visnyk NTSh. Pul's. 2017;8:179-84. Available at: <http://pvnstsh.nung.edu.ua/index.php/pulse/article/view/517>. (in Ukrainian).

3. Kachyns'kyi O. Sotsial'no-kul'turna adaptatsiia inozemnykh studentiv (medychnykh spetsial'nostei) u protsesi dystantsiinoho navchannia yak naukova problema [Socio-cultural adaptation of foreign students (medical specialties) in the process of distance learning as a scientific problem]. Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii: naukovyi zhurnal. 2018;5:99-111. (in Ukrainian).

4. Tykhonovs'kyi OV. Adaptatsiia studentiv-inozemtsiv do navchannia v Ukraini [Adaptation of foreign students to study in Ukraine]. Medychna osvita. 2015;1:117-19. (in Ukrainian).

5. Katrushova L, Yalanska S, Rudenko L, Katrushov O. Peculiarities of the process of psychological adaptation of foreign students of ukrainian higher education institutions of medical profile, role of emotional intelligence in the socialization process. Wiadomości Lekarskie. 2019;72(10):1930-34. Available from: <http://dx.doi.org/10.36740/wlek201910114>.

6. Pototskaya OY, Shevchenko KM. Comparison of school training features in Ukraine, India and Israel, affecting the adaptation to the system of higher medical education in Ukraine. Morphologia. 2018;12(3):158-63. Available from: <http://dx.doi.org/10.26641/1997-9665.2018.3.158-163>.

7. Shevchenko VV. The reform of the higher education of Ukraine in the conditions of the military-political crisis. International Journal of Educational Development. 2019;65:237-53. Available from: <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijedudev.2018.08.009>.

8. Malakhova SM. Problemy mizhkul'turnoi komunikatsii inozemnykh studentiv: pedahohichni aspekty [Problems of intercultural communication of foreign students: pedagogical aspects]. Medychna osvita. 2016;1:32-4. (in Ukrainian).

9. Magrlamova KG. Adaptation of the future doctors for the training in higher medical educational establishment. News of science and education. 2016;21(3):20-4. Available from: <http://repo.dma.dp.ua/id/eprint/2434>.

10. Ferencz V, Hrehová D, Seňová A. Higher education require adaptation of students study abroad programs. Klietstik T, editor. SHS Web of Conferences [Internet]. EDP Sciences. 2020;74:02003. Available from: <http://dx.doi.org/10.1051/shsconf/20207402003>.

Проблеми вищої медичної освіти

Джурак Валентина Степановна – ассистент кафедри мікробіології і вірусології Вищого державного університету України «Буковинський державний медичний університет», г. Чернівці, Україна.

Information about the authors

Andriy Mikheyev – doctor of biological sciences, associate professor of the Department of Microbiology and Virology, Higher Educational Institution of Ukraine, Bukovinian State Medical University, Chernivtsi, Ukraine.

Valentina Popovych – assistant professor of the Department of Microbiology and Virology, Higher Educational Institution of Ukraine, Bukovinian State Medical University, Chernivtsi, Ukraine.

Valentina Dzhuryak – assistant professor of the Department of Microbiology and Virology, Higher Educational Institution of Ukraine, Bukovinian State Medical University, Chernivtsi, Ukraine.

Надійшла до редакції 20.04.2020

Рецензент — доц. Тимофієва М.П.

© А.О. Міхєєв, В.Б. Попович, В.С. Джурак, 2020
